Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Valentin Ibabe Zubizarreta

Aramaio, Araba (1918-2018)

Aurkibidea

Biografia

Eguzkierripa auzoko Ibabe baserrian jaio zen. Aita bertakoa zuen eta ama Azkoaga auzoko Zabaldua baserrikoa. Gerra denboran mandazain ibili zen fronterik fronte bi urtez, eta gero beste lau urtez Marokoko Xauen-en soldaduska bukatu arte. Etxera argindarra berak lau urte zituela ekarri zen, Araneko errotatik. Unanuek geroago jarri zuen zentralari buruzko azalpenak ematen ditu. Ikazkintzan eta baso lanetan jardun zuen harik eta 36 urterekin “Talleres de Precisión Mondragonés” lantegian hasi zen arte. Lantegi honetan hartu zuen erretiroa.

Zintak

ARA-109

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elortza, Kepa
- **Data**: 2010-05-10
- **Iraupena**: 74 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elortza, Kepa

Pasarteak

1. 1925ean erregea Aramaion

- **Erref**: ARA-109/002
- **Iraupena**: 0:03:29. **Hasi**: 00:00:19. **Bukatu**: 00:03:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:
Sei urtetik 13 urtera bitartean eskolatu zen. Zazpi urte zituela, herri osoa begira zuela, Espainiako erregea Aramaiotik Gasteizera pasatu zen. Kotxe bakarrean etorri zen errege hori. Geratualdi bat egin zuen, baina kotxetik irten barik joan zen.

2. Primo de Riveraren eta Errepublikako eskolak

- **Erref**: ARA-109/003
- **Iraupena**: 0:03:01. **Hasi**: 00:03:48. **Bukatu**: 00:06:49

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika
- Politika » Gerra aurrea » 1923-1931: Primo de Rivera

Laburpena:
Eskolan justu-justu kontu batzuk egiten irakatsi zioten. Primo de Riverak auzo-eskolak itxi zituen, eta Errepublikak berriro ireki zituen. Etxaguen, Untzilla eta Uribarri auzoetan eskola berriak eraiki zituzten Errepublikan.

3. Etxeko ganaduak; Arrasateko feria

- **Erref**: ARA-109/008
- **Iraupena**: 0:03:21. **Hasi**: 00:06:49. **Bukatu**: 00:10:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Hogei ganadu buru inguru izaten zituzten, idiak barne. Etxerako lain esne gordeta, beste guztia txahalek hartzen zuten. Garai hartan kaleko 4-5 etxetan izan ezik, beste guztietan zuten esne-behiren bat, behi parea normalean, uztarrian eransteko. Valentinen izeko bat Arrasateko plazara joaten zen etxeko gauzak saltzera. Valentin ferietara joaten zen, bere osabarekin. Bergarako Elorregi auzotik errekan gorako herri guztietako baserritarrak elkartzen ziren Arrasateko ferian.

4. Elurra batzen larrea bistaratzeko

- **Erref**: ARA-109/010
- **Iraupena**: 0:03:13. **Hasi**: 00:10:50. **Bukatu**: 00:14:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Gerra aurretik Arrazolara joaten ziren erromerietara. Ehunka ardi izaten zituzten Ibabe baserrian. Uda partean Tellamendi eta Anboto bitartean erabiltzen zituzten ardiok, eta baso-behiak ere bai. Neguan ganadua etxe inguruan egoten zen, baina kanpoan. Elurra zenean bakarrik etxeratzen zituzten. Halakoetan gogoan du elurra batzen ibiltzen zirela larrea bistaratzeko.

5. Argindarra errotetatik

- **Erref**: ARA-109/015
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:14:49. **Bukatu**: 00:16:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Valentinek lau urte zituela jarri zuten argindarra, etxe inguruan zegoen Arane errotatik. Kaleko eta Arraga eta Arriola auzoko batzuekin elkartu ziren Eguzkierripakoak argindarra jartzeko. Gantzaga auzoko errotatik ere eramaten zuten argindarra kalera. Azkoaga eta Arriagako errotek ere ekoizten zuten argindarra. Urte gutxiren barruan jarri ziren errota horiek guztiak argindarra egiten.

6. Unanueren argindar zentrala

- **Erref**: ARA-109/020
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:16:32. **Bukatu**: 00:19:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:
Argindar zentral bat egon zen Aramaion, Unanuerena, Otxandiora ere indarra bidaltzen zuena. 1935eko urriko uholde handiak hondatu zizkion makinak.

7. Gerra nola hasi zen Aramaio inguruan

- **Erref**: ARA-109/021
- **Iraupena**: 0:03:03. **Hasi**: 00:19:15. **Bukatu**: 00:22:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Gerra hasi zenean, Valentin etxean zegoen. Uztailaren 18an Gasteiz aldetik etorritako abioi batek Otxandion botatako bonbek hiru lagun hil zituzten. Frankistek aurrera egin zutenean, Aramaio ere bonbardatu zuten. Valentinen anaia bat gerratik libratu zen, baina beste biek behartuta joan behar izan zuten. Gerra bukatu aurretxoan, laugarren anaia ere ia eraman zuten.

Transkripzioa
-Eta zu, hortik eta hemendik, ia hamazortzi urtera allegau zara eta gerrie etorri da.
-Gerrie.
-Eta nun harrapo zeben zuk gerria, etxien?
-Etxien.
-Eta ze, ze, nola hasi zan edo, goguen dakotzu?
-Bai!
-Nundik etorri zien edo ze …
-Bai, bai, bai. Hamen e, uztailan hamazortzien, hemen agertu zan abioi bat, Vittorixa aldetik ta hortik, Kurtzeta aldetik, hor San Kristobal aldetik,

Otxandixo aldea juen zan da bonbak bota zittuen. Ta gu hemendik “Ze izen dok hori, zer izen dok hori? ta izen dok ta ze izen”… Gero beste buelta bat in auen ta ostera be beste bat be bai. Ostera “baiñe be zer dok ba hori?” Orduko ya zabaldute auen gerrie zaratiaz ta auela. Gero, nun esaten dauien bonbardiaue, bonbie bota auela Otxandixon ta hiru-edo hil zittuela, Otxandixon. Jaixek zien Otxandixokuek orduen, Santa Maiñak. Hiru-edo hillek eta heriduek asko azela, zaurittuek.
-Zueik hamendik entzuten zittuein bonbak?
-Bai, bai, entzun geuen, hemendik ondo. Bonba haundixek zien, e? Hogeta hamasei bota zittuen.
-Ta abioi bakarra, e?
-Bakarrik etorri zan. Vittoixa aldetik. Ez dakit nik hareik Vittoixako [aeropuertuek] non dauzen. Baiñe orduen ez auen preparaute gerrie abioiekin ta ezebe, ez! Gero preparau zan, gero.
-Ya, eta Aramaixora bertara? Aramaixon bota zittuen bonbarik edo?
-Hamen ez, ez. Orduen e. Hemen gero, abanzie in auenien bota zittuen asko, asko! Hemen egon gintzen billur bateaz! [Ointxe akabauko gaittue] danok! Dana abioie, goi, harutze ta honutze, besteik ez ebillen.
-Eta eurak atakaitten euenien, zueik gorde-ta nun itten ziñien?
-Etxien egon gintzen gu, etxien.
-Etxien?
-Bai.
-Eta zuk seniderik edo lagunik edo… galdu zeben gerran?
- Ez, ez dauket seniderik bape. Geu be lau anaiok harrapau ginttuen gerriek. Ene! Lau anai… Holakoik! [Hiru anai …] hiru anaittik bat librau itten zala, bat librau ta beste bixok gerran egon gintzen.
-Francok eruenda edo …
-Bai, bai, Francok, Francok. Eta gerrie akabau baiño hille bi lehenau laugarren anaie ostea kuartelea eruenda auen.
-Ha be ya […]
-Ez auen… frentea-eta ez auen urten. Orduko, ha juen ta hille bi barru-edo akabau zan gerrie. Orduen Madrillea edo hartu auen, allegau zien zeok, militarrok allegau zien. Gu Guadalajarako frentien gengozen orduen.

8. Mandazain fronterik fronte

- **Erref**: ARA-109/022
- **Iraupena**: 0:02:31. **Hasi**: 00:22:18. **Bukatu**: 00:24:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Valentin Asturias, Teruel, Castellon eta Guadalajarako fronteetan ibili zen, besteak beste. Teruelgo hotzak gogoan ditu. 20 hilabete eman zituen gerran, 1937ko abuztuan hasita. Asturiasen "ikusi" zituen lehenengo tiroak, baina bera mandazaina [acemilero] zenez, ez zuen armarik hartu behar izan.

9. Soldadu mandazaina izan zen

- **Erref**: ARA-109/023
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:24:49. **Bukatu**: 00:28:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Kanoiak eta munizioak garraiatzen zituen mandoekin. Hirurogeitaka mando eta mandazainekin jardun zuen Valentinek. Kanoi bat mugitzeko, desmuntatuta, zortzi mando behar ziren; eta beste lau, munizioa eramateko. Garagarra eta lastoa jaten zuten mandook. Gerra bukatu eta beste bi urtez Marokon, Xauen-en, egon zen soldadutza bukatzen, han ere mandazain.

10. Gerra Zibila bukatu eta II. Mundu Gerra etorri zen

- **Erref**: ARA-109/024
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:28:04. **Bukatu**: 00:30:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)

Laburpena:
1944an itzuli zen soldaduskatik etxera, 26 urterekin. 1942a etxean pasatu zuen; baina, II. Mundu Gerra hasi zenean, kinta batzuk deitu zituzten berriro armadara, eta bera Arroako (Zestoa) kuartelera eraman zuten.

11. Lubakiak egiten Aramaion

- **Erref**: ARA-109/026
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:30:56. **Bukatu**: 00:33:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
"Abanzea" izan aurretik, Untzillatik Murugainera lubakiak egiten ibiltzen ziren gauez. Milizianoak baserriak ebakuatu nahian ibili ziren. Ibabe baserrikoek ez zuten inora alde egin.

12. Gerran galdutako behiak

- **Erref**: ARA-109/027
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:33:28. **Bukatu**: 00:35:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:
Gerraostean, ez zegoen lanik inon, eta berak baserriko lanetan eta ikazkintzan jardun zuen. Maiatzean prestatzen zuten egurra, eta abuztuan txondorrak piztu. Aita gazterik hil zitzaion eta berak ez zuen ezagutu. Sei anai-arreba izan

ziren. Gerra denboran, ganadu batzuk kendu zizkieten etxetik. Esne-behiak jarri eta esne asko zutenean, behi-gazta egiten zuten.

13. Gerraostea baserrian; erroten egoera

- **Erref**: ARA-109/029
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:36:23. **Bukatu**: 00:38:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerraostean ardi-gazta egiten jarraitu zuten. Babarrunak eta garia entregatu egin behar izaten zituzten gerraostean. 1950 urte inguruan hasi ziren gauzak normaltasunera bueltatzen. Gerraostean, auzoko antigoaleko errota zaharra lanerako baimenduta egon zen. Markuletakoa ere bai. Baina Ibabetarrak bazkide ziren errota prezintatu egin zuten.

14. Jatorduak. Gaztainadien ustiapena

- **Erref**: ARA-109/031
- **Iraupena**: 0:02:38. **Hasi**: 00:39:08. **Bukatu**: 00:41:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Ogia egiteko gariz justu samar ibiltzen ziren arren, taloak egiteko arto nahikoa izaten zuten. Gosaltzeko salda eta esnea ogia edo taloarekin hartzen zuten; eguerdian babarrunak urdai apur batekin eta gauean patatak. Gaztaina denboran gaztainak jaten zituzten. Gaztainondoak gerra aurretik hasi omen ziren gaixotzen. Gaztainadi asko zeuden, eta zoruetarako oholak egiteko aprobetxatzen zituzten.

15. Ikazkintza. Herriko errementaria

- **Erref**: ARA-109/032
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:41:46. **Bukatu**: 00:44:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:
Arrazola inguruan ikazkin ibili zirenean, karreteroek eramaten zuten ikatza errepideraino, eta handik Bilbora kamioiak. Etxe inguruko basoetakoa herriko errementariarentzako (Doroteo Hoar) edo Gasteizen saltzeko izaten zen. Doroteok ferra, igitai, aitzur eta beste egiten zituen. Errementari honek alde egin zuenetik ez da besterik egon Aramaion.

16. Medikua eta petrikiloa herrian

- **Erref**: ARA-109/033
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:44:35. **Bukatu**: 00:47:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:
Herrian medikua bazegoen, eta etxe bakoitzak hileko hainbeste ordaintzen zuen medikuagatik. Petrikilo-emagina ere bazegoen. Gaixotasunengatik medikuarengana joaten ziren, baina hezurrak petrikiloak sendatzen zituen. Zegamako Don Ceferino Garziarena zen orduko mediku euskalduna, eta oinez ibiltzen zen etxerik etxe.

17. Tabernariak. Aisialdia

- **Erref**: ARA-109/034
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:47:50. **Bukatu**: 00:49:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:
Herriko tabernariek behiak zituzten, eta Arrasateko Zerrajera lantegian ere egiten zuten lan. Orduan jende gutxi joaten zen tabernetara. Meza ostean kontzejupean elkartzen ziren, pilotan jokatzeko. Partidak txandaka jokatzen zituzten. Gerra aurrean ez ziren asko joaten kalera. Igandetan gazteak Andra Mari ermitan, edo negu partean auzoko baserri ezberdinetan elkartzen ziren.

18. Mutikotako jolasak; Garizuman, txirikolan

- **Erref**: ARA-109/035
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:49:51. **Bukatu**: 00:51:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Mutikotan arineketan elkar harrapatzera jolasten zuten. Garizuman, txirikolan (txirikiletan) jolasten zuten. Auzo guztietan zeuden txirikolan jolasteko lekuak.

19. 36 urterekin hasi zen lantegian

- **Erref**: ARA-109/037
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:51:22. **Bukatu**: 00:54:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debagoieneko lantegiak

Laburpena:
"Talleres Mondragoneses de Precisión" lantegian egin zuen lan 25 urtez, kalibre, erregela eta eskuairak egiten. Bartzelonara joaten zen ekoizten zuten gehiena. 1980 urtean itxi zen lantegia. 36 urterekin lantegian hasi zen arte baserrian egon zen, ikazkintzan eta baserri eta basolanetan.

20. Makinak etorri aurretik garia larrainean jotzen zuten

- **Erref**: ARA-109/038
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:54:31. **Bukatu**: 00:57:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Garia larrainean jotzen zuten, lau behor elkarri lotuta gainean ibilaraziz, edo trailuz, ganadu pareak tiratuta. Matxaka makinak ordezkatu zituen ganaduak garia jotzeko. Geroago etorri zen lastoa zuzenean ganbarara botatzen zuen gari jotzeko makina. Azkoaga auzoko makina bat ibiltzen zen baserririk baserri gari-jotzen. Behorrekin garia nola jotzen zuten azaltzen du. Hektarea pare bat gari-soro lantzen zituzten.

21. Auzoko jaiak eta kofradia

- **Erref**: ARA-109/040
- **Iraupena**: 0:03:04. **Hasi**: 00:58:58. **Bukatu**: 01:02:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:
Auzoko jaiak Andra Mari ermitan ospatzen zituzten. Bertako kofradiak antolatzen zituen jaiak. Kofradiakoak goizeko mezara joaten ziren; konfesatu eta jauna hartu ondoren gosaldu egiten zuten. Meza nagusia gero izaten zen. Hildakoen eta balantzea egin ondoren, bazkaria izaten zuten. Gero erromeria, eta bostetan arrosarioa. Kofradiak urteko kuota kobratzen zuen. Kofradiakoren bat hiltzen zenean, kofradiak egiten zion hileta.

22. Ganaduen ermandadea

- **Erref**: ARA-109/041
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 01:02:02. **Bukatu**: 01:04:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Ganaduen ermandadea Andra Mari ermita ondoan biltzen zen. "Lana" lantegia hasi zenean ganaduentzako asegurua jarri zuen, eta horrek ekarri zuen ermandadearen bukaera. Eguzkierripa auzoko eta kaleko ganaduak zeuden ermandadean. Batzordeak urtero tasatzen zituen ganaduak, eta ganaduren bat galtzen zenean ermandadeak ordaintzen zuen galera. Baso-ganadua ez zen egoten ermandadean. Etxekoak hiru hilabetean behin Andra Mari ermitaren aurrera eraman behar izaten ziren.

23. Tuberkulosia, "Lana" kooperatiba eta Europar Batasuna

- **Erref**: ARA-109/042
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 01:04:52. **Bukatu**: 01:07:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Ermandadean zeudela ez, baina "Lana" lantegiko aseguruan zeudela tuberkulosiagatik ganadu guztiak aldatu behar izan zituzten baserrian. Kalte handia eragin zuen gaitzak Aramaion. Ganadu eta lur-ondasunak eduki behar ziren "Lana" kooperatiban bazkidetu ahal izateko, langileak izan ezik. Europar Batasunean sartu ginenean, "Lana"ri esnetegia kendu zioten, eta baserritar askok kooperatiba utzi zuten. Ordurako basoan pinu asko sartuta zegoen eta basoko ganadu asko galduta.

24. Lehengo auzolanak

- **Erref**: ARA-109/044
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 01:08:10. **Bukatu**: 01:11:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Garai batean bideak konpontzea auzolanean egiten zen. Gabon inguruan auzotik kalerainoko bideak egiten ziren, eta Udalak baserri-etxeko kuartilu bat ardo ematen zuen, lana bukatu ondorengo askarirako. Herriko parrokiako lanetan baserritar askok hartu zuten parte auzolanean. Parrokiako gangako egurrak gogoratzen ditu.

25. Gari-jotzea auzolanean

- **Erref**: ARA-109/046
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 01:11:39. **Bukatu**: 01:12:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:
Gari-jotze garaian baserritarrek elkarri laguntzen zioten. Ajuriaren gari-ebakitzeko makina agertu zen arte, garia igitaiz ebaki zuten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-23

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com